

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

zhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 24.

V Ljubljani, 15. decembra 1888. l.

XXVIII. leto.

Vabilo na naročbo.

„Učiteljski Tovariš“ z današnjo številko završuje **osemindvajseti** svoj tečaj ter se po svoji prvi dolžnosti vsem svojim zvestim prijateljem in vrlim podpornikom pristrčno zahvaljuje za izdatno, vsestransko podporo v pretečenem letu. —

„Učiteljski Tovariš“ odpravil se bode na delo tudi še v svojem devetindvajsetem letu in se bode, kakor do zdaj tako tudi v prihodnje na šolskem polju trudil za blagor domačega šolstva in učiteljstva ter za razvoj milega národa našega. Bolj ko bodo list podpirali njegovi prijatelji, bolje bode tudi izpolnjeval svojo težavno nalogo. Zatorej uljudno prosimo, da bi nam bili tudi v prihodnjem letu zvesti naši blagi prijatelji in da bi nam pridobili še novih, čilih močí, posebno pri naših mladih, nadepolnih sotrudnikih in sotrudnicah.

Najuljudneje tudi prosimo, da bi vsi p. n. g. g. naročniki, ki so naročnino dolžni še od prejšnjih let ali od letošnjega leta, blagovolili ves ta dolg poravnati pri založništvu.

„Učiteljski Tovariš“

izhaja vsakega meseca v 1. in 15. dan ter stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr.

Spise in dopise prosi in vzprejema uredništvo, naročnino pa založništvo.

P. n. g. g. naročnike prosimo, da bi v pravem času blagovoljno pošiljali svojo naročnino.

Bog, da se zdravi in veseli vidimo v novem letu!

Uredništvo.

Založništvo.

Trmoglavost.

Spisal Ivo Trošt.

III.

„Kamor se drevesce nagne v mladosti, tja raste drevo v starosti.“ Krivo je pohabljeno, veje in venec mu včasih segajo do tal. Zraven tega je kaka nezgoda še rani, da se nekoliko ulomi ter na onem mestu gnjije. Tako potem negetuje, dokler je neusmiljena sekira ne podère. Ker je pa užé navada, da človek in človeško življenje primerjajo marsičemu, celó morju, mislim, da nisem zasadil pluga v nikako ledino, če je primerjam drevesu. Kakor tako drevo, ki je samovlastno poganjalo svoje veje in mladike ter trmoglavo upogibalo deblo in venec svoj, ni drevo, od kojega imamo kaj prida pričakovati, tako i človek, kojega so nagibali mladosti valovi samoveljave, častihlepnosti in pohlepa, kakor trst v vodi, to je, on ni pravi človek za družbo človeško.

Ne morem trditi, da ima samoveljava in trmoglavost pri mladem nedoraslem človeku toliko vpliva, ko pri starem. Pri mladem človeku se jedva razvija, in če ji pustimo ugodna tla, ugodni čas in ugodno vreme, pokaže nam ta spačica prav kmalu rožičke. Pri starcu je trmoglavost po tem, kakor so ji bile ugodne razmere v povojih, kakor so ji bila ugodna tla v oni dôbi, ki je za raščo in razvoj takih parazitov prava.

Trmoglav človek tudi za družbo ni, ker ne vé, kje je meja mej pogovorom in pričkanjem, mej pričkanjem in prepirom. Zato je prava nadloga vsi družbi. On tudi ni za prijateljsko občevanje, osobito, ako je pri tem še neodkritosrčen. Človek ne vé, kje in kedaj je prestopil mejo častilakomnosti. Ni si svest, da lahko radi vsake malenkosti nastane mej njima vihar, silen vihar, ali pa tudi zelena jeza. Ta baje, da je še hujša, ker boljše je imeti deset odkritosrčnih sovražnikov, kot pa enega potuhnenelega trmoglavca. „Tihe vode globoko derô.“

Kakor pa ne smemo pri drevesci vej preveč v živo porezavati, tako tudi pri človeku ne smemo odpraviti popolnoma vsega „zolja“. Ne mislim baš jeternega zolja, ker ta ni pri vzgoji odločilen, mislim pa samodelavnost, samosvest, in odločnost. Te lastnosti so vsakemu značaju tako potrebne, ko ribi voda. Takov človek je pač malo vreden, ki nima takorekoč nikake odločnosti. Če ga prašajš zjutraj: Brate, kam pa danes?“ odgovori ti: „Ne vem“. Prašaj ga zvečer, odgovori ti zopet: „Ne vem“. On je povsod in nikjer. To se pravi, on je bil na tolikih krajih, da revež res ne vé, kje; bil je tam, kjer so drugi hoteli, ker so ga obračali, kakor pero na vodi veter obrača, kamor in kakor hoče.

On je postal morda po kakih britkih izkušnjah, kakor so: strogost v vzgoji, fizični napori, slepa pokorščina za vse individualno gibanje, popolnoma apatičen za vsakršne pojave. Tak človek je vreden, da ga iz srca pomilujemo. V društvenem življenji je on pravcati „ne bodi ga treba“. Vsakemu se boji zameriti, vsakega razžaliti. Sam do sebe je pa neznansko natančen, da celó pedant, samo da nima nikake vztrajnosti. I v govoru in pogovoru sluša raje drugi del poslovice: „molčati je zlato“. Zato se nekoji čudijo, da se taki ljudje ne odvadijo govoriti. No, to se vé, da tudi če znajo govoriti, Demosteni in Ciceroni niso nikaki.

Pač mora biti notranjost takih značajev mirna, brez vetra in viharja. Misli jim morajo biti samo ljudomile in blage, da bi ne zmešale niti najčistejše vode, če si ti ljudje sploh upajo vedeti, da so misli „zollfrei“. Duševnem delu niso sposobni, tedaj kapacitete in korifeji niso, mehanično še delajo, ali vedno „ad verbum“ mehanično. —

Kakor ima tedaj tak značaj mnogo slabih lastnosti, tako ima tudi njegov kontrast silno veliko nedostatnosti, madežev in pogrěškov. V njegovem notranjem ni nikdar vse

tako, kakor bi moralo biti. Vse je razburjeno, zdivjano in — divje. Tako je, kakor na površji kakega počivajočega vulkana. Vsak trenotek lahko nastane strah in groza. Tudi če ima tak človek kaj dojmljivosti za lepo, dobro, vzvišeno in sveto, ko nastane v notranjosti njegovi erupcija, odmah vse pozabi. Takrat je bolj žival, nego človek. Razburjenost pokaže se tudi na vzunanje in gorje objektu, ki ga je ujezil. Popolnoma mu pojasni razmerje, ki je, ali se mu le dozdeva, da bi moglo biti mej njima.

In s kakimi ljudmi pride najčesče „en faché“? S takimi, ki imajo omenjenega olja v enaki ali približevalno v enaki meri, kot on v svoji posesti. Z mirnimi ali celó sebi nasprotnimi značaji se bode težkó kedaj sprl ter jim pokazal trmo svojo. Če mirnejši ne molčí, pa se umakne, samo da je — mir. Pametno, toda ne vselej pravo. Dandanes je svet „pretkan“ in preveliko dobroto lahko v slabo uporabljaja. Tudi človeška družba treba v zidovji svoje palače le trdega, čvrstega kamenja — mehko ni za rabo. Torej, kakor smo gori videli, tudi nobeden omenjenih ekstremov v značajih ni za rabo in sicer radi tega ne, ker prvi (trmoglavnež) je sicer vzgojen ali slabo, drugi pa nič. Da bi pa vendar oba ekstrema bila koristna, moramo paziti užé z mladih nog, da ne postaneta ekstrema. Držati se nam je neke poti, ki ni nobenemu preblizu. V primernem razmerji treba, da imata oba samosvestnosti in mirnosti. Pri razdeljevanji ene ali druge lastnosti moramo „*mediam tenere viam*“. Naš izrek pravi, da je srednja pot tudi najboljša pot.

Le v tem, da modro odpravljamo, kar škoduje in vestno pribavljamo, kar koristi ter pospešuje razvoj pravega značaja, vzgojimo značaj, ki bode trdno stal v bran za vse dobro, lepo, vzvišeno in sveto, ki ne bode poznal trmoglavih strastí ter bode zvesto odbijal napade sitnih samosvojnežev, odurnih častihlepnežev in grdih skopuhov.

V to pomozi Bog in sreča junaška!

IV.

Vzgojni pripomočki morajo biti v vseh stopinjah razvoja otroške duše primerni naravi njeni. Ako se s temi le nekoliko prenačimo, dosežemo baš nasprotno od nameravanja. Dosežemo smoter, od kojega smo se mislili udaljiti. Ko je še otrok duševno in telesno v povojih, ima pač malo ali nič teženj. Ima samo naravne nagone po hrani, spanji, svetlobi in včasih se mu tudi dobro zdí, če se kedo ž njim zabava, to je, on ima nekoliko potrebe tudi po družbi in zabavi. To je za ljubeče materino srcé pravi užitek, to ji je povračilo za ves trud in trpljenje. Čestokrat je baš tukaj užé začetek v uglavji napominjane dušne bolezni. Samo za jeden otrokov nasmehljaj storí mati vse, kar more. Kmalu pa otrok začénja spoznavati to in ono, začénja spoznavati, kaj mu treba storiti, da dobí, kar baš želí v roke. Ako mu ne dajo željene stvari, kremži in kisa se, joka, vpije, da je kaj. Kaj je treba tù storiti? Če mu ustrezemo, ustregli smo njegovi volji, ne pa potrebi; če mu ne, tedaj ima pa krik in vik, kakor da se svet podira. „Herkul na razpotji“. Če vidimo, da se s tem nikakor ne pospešujo trmoglavega zahtevanja, naj le dobí v roke, kar je želel; nasprotno pa moramo ga zmotiti s čim drugim, toda tako previdno, da otrok ne spozná, zakaj se to vrší. Ker, če vé, da je vse to radi njegove sitnosti, zgrešili smo pravo pot, zgrešili smoter svoj.

Mnogo težavnje je piliti rjo trmoglavega zahtevanja, ko je otrok užé dorasel, da govóri, hodi in barem nekaj misli. Dogodí se včasih, da hoče imeti otrok prav kaj takega, kar je povsem nemogoče. Videl sem otroka, ki je hotel imeti luno z neba. To je zares mnogo. Tukaj sme biti vzgojevatelj užé nekoliko bolj strog. Glavna stvar pa je, da je otrok uverjen o trdnosti in izvestnosti vzgojitelskih obljub in prepovedí. Vedeti mora, da če je slišal danes: Tega ne dobiš! sliši i jutri: Tega ne dobiš! in če je vprašal

tudi po tem več mesecev, odmeva mu isti eho: Tega ne!“ Če mu je znano, da je oče ali mati tako izpreminjavih misli kakor svečanovo vreme, odstopil bode sè svojimi zahtevami ter čakal — ugodnega vremena in potem uganjal ter raztresal sitnosti toliko časa, da dobí, kar je želel. Ako mu reče oče ali mati: Fant, če nisi tiho, vržem te čez streho, (kar se čestokrat čuje) fant vé, da do take katastrofe ne pride, torej mu je to pretenje toliko, ko lanski sneg. Roditeljem pa spodkopuje to ono moč, ki je pri vzgoji tako zeló potrebna: resničnost v obljubah, izvestnost v prepovedih in konsekvenco kazni in toli poudarjano avktoriteto.

Otrok mora spoznati, na kako trdo steno zadene, če so roditelji enkrat rekli: ne, tedaj se ne bode več opiral sè svojimi nespametnimi terjatvami. Ta odločni „ne“ zveni mu tako, kakor kak pravcati: „nolli me tangere“. Da kako, ko otrok užé doraste, da sam nekoliko misli in vé, tedaj smo mu dolžni razložiti vzroke, zakaj mu nismo ustregli in zakaj mu ne moremo ustreči. S takimi razlogi pa ne smemo biti preobširni, ker otroška duša je dovzetna samo za kratke pa dovolj krepke utise. Osvedočen sem, da si otrok zapomni od še tako dolge prepovedi edino kake interesantne epizode, zadnje dve ali tri besede, zeló veliko, če si zadnja dva ali tri stavke. Tedaj, da bode uspeh gotov, le kratko in krepko! Ako se ne zadovolji s tem, potrdimo še enkrat kategoriški „ne“ in — basta!

Rekel sem, da moramo otroku nekoliko razložiti vzrok, zakaj pravimo: „ne“, ker sicer dosežemo nasprotnost nameravanega smotra. Otrok nam ne zaupa, ker misli, da delamo to iz samoljubja ali pa iz samovolje; otrok nas ne spoštuje, ker nas ne ljubi zastran omenjenih vzrokov. Ljubezen, spoštovanje in zaupanje pa si pridobimo le z ljubeznjivim in zaupnim ravnanjem v vseh zadevah.

Ako smo vestno pazili, da se trma otroška ni mogla razvijati v prvih časih, ako smo jo v poznejših letih umno odpravljali, ne bode nam treba se bati, da se morda zaplodi v mladeniški dóbi. Če je bila užé prej, tedaj se lahko i v tem času pomnožuje, ako smo pa do tû srečno prijadrali brez nje, torej ni nevarnosti več.

Morda kedo poreče, da s tem zatremo v otroku čut samostojnosti in samodelavnosti. Nikakor ne. Kakor ne smemo drevescu vej tako globoko odrezati, da bi rane (notabene: nezamazane in neobvezane) gnjile in bi bilo tako vse drevo oškodovano, tako moramo tudi pri otroku umetno, tehtno in oprezno vse uravnati, da dobé omenjeni čuti zadostno moč in pravi tir.

S tem smo dali dobremu značaju pravo podporo, ker prvi začetek dobremu značaju je modro umerjena samostojnost, pravim modro umerjena, ker mi vzgojujemo ljudi za človeško družbo.

Pravi značaj bode v potrebi prijenljiv, kadar je sila, tudi strog ali povsod v potrebnih in dostojni meri. Ne bode se prenagnil v svojih težnjah, da bi hrepenel po kaki stvari, ki ni in ne more biti zanj; če pa vé, da jo lahko doseže, da mu je istinito v korist, storil bode tudi potrebne korake, da jo doseže. Vedel bode vsaki stvari pravo mero. Razložil bode dobro klic:

„Tvrđ bodi, neizprósen mož jeklen“,

a razumel in tudi dejansko bode uporabljal glasove:

„— — ljubi brata,
Dvigni ga, odpri mu vrata,
In sodnik naj bo srcé.“

Tako smo tedaj videli in morda nekoliko i spoznali, kako nevarna bolezen je trmo-glavost, kako pogubno vpliva na razvoj duše človeške, kako malovreden more biti oni,

kateri je bil v svoji mladosti tako nesrečen, da ni imel pomočnika, ki bi bil potoček umno napeljal v pravo strugo. V tej bi se bil pomikal dalje do reke in s tem mnogo več koristil ko divji hudournik, ki ga o suši ni, ó povodnji pa podira jezove ter preplavlja rodovitna polja. —

Knjiga Slovenska.

§. 50.

Slován gre na dan! — Ta glas čuje se v pričujočem veku pogostoma, in ní brez pomembe, kajti Slovani so za Romani in Germani tretji veliki narod evropski. Kteri štejejo Slovanov na pr. 80,862.000, kažejo Romanov 93,000.000 in Germanov 77,500.000 (Obraz sveta slovan. Česk. matice lidu 1867). — Rano ima Slovan v knjigi, ali inače: „Morgen haben die Slaven, Tag die Deutschen, Mittag die Engländer, Jausen die Franzosen, Abend die Italiener, Nacht die Spanier“ t. j. der Gang oder die Tageszeiten der europaeischen Literatur (Kollár)!

Slovénc gre na dan! — I ta glas se razlega v sedanjem stoletju, in vsaj nam Slovincem ní brez pomembe; kajti — če tudi se ne moremo ponašati z množtvom po šteju, smemo se vendar z moštvmom v poštenju slovenske knjige, kateri sije še jutranje solnce, ki vabi na delo, češ, rana ura — zlata ura! Vseh Slovencev šteje se kaj razno od 1,151.000 (Šafařík 1842) do 1,700.000 (Oest. Vaterlandskunde. Wien 1854). Malo nas je mej drugimi Slovani, katerih vseh skupaj v Evropi knjiga l. 1886 tiskana v Zagrebu našteva 97,342.000 (J. Broz. Crnice) in sicer: Rusov 65,602.000; Poljakov s Kašubi 11,559.000; Čehov s Slovaki 7,220.000; Hrvatov i Srbov 6,030.000; Bolgarov 5,500.000; Slovencev 1.300.000; Lužičanov gornjih in dolnjih 131.000. — Z dobro véstjo tedá smemo vseh Slovencev šteti najmanje 1,300.000 — kaže tudi „Slovanstvo“ (1873 str. 154).

Malo nas je priméroma; nekđaj je bilo Slovencev več. Razprostirali so se od Jadre do Dnave proti jutru daleko na Ogersko in proti večeru na Beneško, Tirolsko in Bavarsko. Denimo, da so Slovenci še le v VI. veku prišli v svoje sedanje domovje; ako jih v XIII stoletjih niso zatrli, nas tudi v prihodnje ne bodo. „Kaj moremo posebno kranjsk Slovenci zato“, piše P. Ladislav, „da smo mejaši ali Krajnci, da so nas na kraj potisnili od naroda — slovenskega — se zato vendar ločili nismo. Le nerazrušljivem jedru slovenščine gre hvala, da je mnoge uime niso zatrle. Kranjska dežela je cesta v Italijo; pred so drli Rimljani po njej v podonavske okrajine, potem pa rugi narodi v Italijo in teptali po njej. Kaj čuda, da se je marsikaj spremenilo, ali jezik n narod je ostal slovenski kot monumentum perenne.“

Ker is je tako malo in ker smo razcepljeni v devetero vladnih pokrajin in ker smo z domo knjigo le borno se skazovali do Vodnika, prezirali so nas v slovstvu tuji omikani arodi in celó sorodni Slovani. Kopitar pa in za njim Miklošič sta razglasila Slovence po svetu ter povzdignila naš jezik na častno mesto. Za staroslovenščino takoj računje Miklošič našo novoslovenščino i to tako čvrsto, da se sedaj na-njo ozirajo preslavljenučenjaki slovanski in neslovanski. — Jako opomogla si je knjiga slovenska od l. 1840 in mnogo si pridobila, kar je iz ljudskih šol prišla v srednje učilnice in kar se v njih udučuje na podlagi prebogate staroslovenščine. In kdor hoče poizvédeti, kodi hodi seg knjiga slovenska in koliko razumnih Slovencev šteje mati Slovenija, pogleda naj v ime k Matice Slovenske in družbe sv. Mohora.

Stanovitno znanstveno podlago pa je dobila knjiga slovenska, kar se je razlagovati jela na vseučiliščih. Kopitarju gre hvala, da se je osnovala nektera stolica staroslovenščini in sploh slavistiki ali slovanskemu jezikoslovju. Take stolice ali katedre slavistike nahajajo se sedaj na osmih ruskih vseučiliščih in na nekoliko drugih višjih vstavih; na osmih vseučiliščih avstrijskih t. j. na Dunaju, v Pragi, v Gradcu, v Krakovu, Levovu, Črnovicah, Zagrebu in v Budapešti; na treh nemških t. j. v Berlinu, Vratislavi, v Lipsku; po jedno stolico imajo Francija, Danska, Švedska in Srbska; v Italiji, na Rumunskem in tudi drugod se snujejo že slovanske stolice (Hlas 1885 č. 125). — Francija na pr. ima v Parizu starodaven vstav Collège de France (1530), na katerem se uči knjiga slovanska od l. 1840. Prvi je poučeval Adam Mickiewicz, drugi Cyprien Robert, tretji Alexander Chodzko, četrti Ludvik Leger, slavno znan i Slovencem (Cf. Cyrille et Méthode, Paris 1868. — Chronique dite de Nestor. Archiv VIII. — Jean Kollar et la poésie panslaviste au XIX-e siècle. Biblioth. universelle etc.). — Tudi Anglija se zana za knjigo slovansko in posebej celó za slovensko (Vid. Archiv IV. 1880: Die slavischen Studien in England von Morfill. — Imenik Matice Slovenske str. 294: Morfill W. R., kr. vseuč. profesor v Oksfordu). Tako i Amerika (Cf. Smithsonian Institution v Washingtonu, American philosophical society v Philadelphiji; v Matic. Slovensk. Ltps. 1888 str. 295).

„Gott gebe, dass der slavische Kirchendialect, als die erste oder wenigstens die älteste uns bekannte Quelle der slavischen Sprache von allen slavischen Völkern gelernt und gekannt sey, nicht um der Einheit der Kirche willen, sondern um der höhern wissenschaftlichen Bildung willen, um der Erhaltung des slavischen Volksthums willen, auf dass wir uns nicht verteutschen, nicht vertatern, nicht verturken, auf dass wir nicht abfallen von der gemeinschaftlichen Quelle der Volksthümlichkeit, die trotz der Stürme von zehn Jahrhunderten nicht versiegt ist.“ G. S. Bandtke (Cf. Steph. Dubrawski 1881).

„Die altslawische oder Kirchenmundart, um die Mitte des neunten Jahrhunderts unter den südlichen Slaven zur Schriftsprache erhoben, im Laufe der Zeit durch Uebersetzungen der biblischen, liturgischen, patristischen und anderer Bücher, durch Chroniken und Urkunden fortgebildet und bereichert, und noch gegenwärtig in der Liturgie der griechischgläubigen Russen, Bulgaren und Serben fortlebend, behauptet durch ihr Alter, durch ihren Bau und Formenreichthum, endlich durch die kaum geahnte Menge ihrer nur einem sehr geringen Theile nach gedruckten, grösstentheils aber handschriftlich in den Bibliotheken und Klöstern Russlands, Bulgariens, Serbiens usw. zerstreute Denkmälern unter den Slawinen in rein philologischer Hinsicht den ersten Rang. Ihr Studium bildet die Grundlage des wissenschaftlichen Sprachstudiums für das Gesammtslawische; und so wenig man heutzutage ein tüchtiger deutscher Grammatiker der Philologie ohne Kenntniss des Gothischen sein kann, so wenig kann man auf dem Gebiet der slawischen Sprachforschung irgend eine der lebenden Mundarten vollkommen begründen, ohne die altslawische als Regulativ zu Hilfe zu nehmen. In practischer Hinsicht ist diese Mundart von untergeordneter Bedeutung, da ihre Literatur einseitig, beschränkt und überdiess, als dem bessern Theile nach noch in Handschriften vergraben schwer zugänglich ist.“ Tako je pisal Šafařík l. 1841. (Cf. Pisma k Pogodinu II Nil Popov v Moskvi 1880).

Sedaj bi Šafařík pisal drugače; kajti od one dobe — koliko znamenitih staroslovenskih spomenikov glagoliških in cirilskih je prišlo že na svetlobo! Iravno letos jelo je izhajati, kolikor se zdí, krasno delo: „Monumenta linguae paleoslovenicae collecta et in lucem edita cura et opera Aemiliani Kaľuźniac philos. doctoris

literarum slavicarum in universitate Franc. Jos. Czernoviciensi prof. publ. ord. Tomus primus. Evangeliarium Putnanum (in bibliotheca monasterii Basilianorum Putnani in Bucovina). Vindobonae et Teschenae. Sumptibus Caroli Prohaska. 1888. 8. LXIII. 295.

V Ljubljani je na gimnaziji prof. Metelko le malo pripovedoval o sv. Cirilu in Metodu, o Maksimu, Marku Pohlinu itd. in to še le v VIII. razredu; posebej pa je staroslovenščino razlagal l. 1849 ob sredah, in l. 1853—54 ob sredah in sobotah nekaj tednov ter razun oblikoslovja narekoval nekoliko iz Ostromira pa iz svojih Brizinskih spomenikov. Jaz sem s staro slovstveno zgodovino in s slovenščino pričel vzlasti l. 1860 v VII. in VIII. gimnazijskem razredu ter v poslednjem poučeval staroslovenščino po Janežičevem Berilu: Brizinske spomenike, nekoliko iz Supraselskega pa Ostromirovega, važni nauk dovršujoč od leta do leta. Ker je narekovanje pri učenju sitno in mudno, provzročil je Janežič, da je prišla na dan „Kratka staroslovenska slovnica.“ Spisal J. Marn. Doklada k „Slov. Glasniku“. V Celovcu 1863. 8. 60. Natisnil J. Leon. Kedar je došlo Miklošičevo „Berilo za VIII. razred“, poučevala se je staroslovenščina po njegovih vzgledih. — Sedaj pak pospešujejo omenjeni nauk mnoge učene slovnice in čitanke staroslovenske. Poleg prvih Miklošičevih (Laut- und Formenlehre 1850. Vergleichende Grammatik 1852. . Chrestomathia palaeoslovenica 1854. 1861), Schleicherjeve (Formenlehre der kirchenslav. Spr. 1852), Berčičevih (Chrestomathia 1859. Bukvar 1861. Čitanka 1864), Jagićevih (Priměri 1861. 1866) itd. so vzlasti koristne in pospešne knjige v ta namen:

Altslovenische Formenlehre in Paradigmen mit Texten aus glagolitschen Quellen von Fr. Miklosich. Wien 1874. 8. 96. (Einleitung XXXV. Formenlehre 1—56. Texte 57—81. Zusätze etc. 82—96).

Slovnica jezika staroslovenskoga. Složio Vjek. Novotni. U Zagrebu 1876. 8. 68.

Izvod iz stare slovenske gramatike. Drugo izdanje. J. Živanović. Lovi Sad. 1876.

Primeri književnosti i jezika staroga i srpsko-slovenskoga sastvio Stojan Novaković. U Beogradu 1877. 8. 593 (Uvod XVIII. Primeri 1—560. Rečnik 561—593).

Specimina linguae palaeoslovenicae edidit V. Jagić. Sanktpeterburgü 188. 8. 147.

Oblici staroslovenskoga jezika za školu. Napisao Mirko Divković. U Zgrebu 1883. 8. 63.

Grammatika jazyka starobulharského (staroslovenského). Spisal B. Ppelka. Uvodem a komentovanými texty opatřil Fr. Vymazal. V Brně 1885. 8. 18 (Uvod 1—27. Texty 31—92. Gram. 95—187).

Handbuch der Altbulgarischen (Altkirchenslawischen) Sprache. Von A. Leskien, ord. ö. Professor der slaw. Sprachen an der Universitaet Leipzig. Weimar 871. 8. VI. 245. Zweite völlig umgearbeitete Auflage. 1886. 8. XVI. 332. (I. Gramma 1—72. Texte 73—176. Glossar. 179—245) itd. itd.

„Na einem Jahrtausend gehören Kyrill und Method noch nicht endgiltig der Vergangenheit an; auch heutzutage, im neunzehnten Jahrhundert, sind ihre Namen unzertrennlich verbunden mit den Fragen, Ansichten und Leidenschaften der slavischen Welt“ sagt in russischer Schriftsteller (Miklosich Sb. 1876. B. 81).

Cum lumine fidei lumen historiae.

(Balbin).

Dr. Ivan Anton Scopoli.

V spomin stoletnice njegove smrti. Spisal Fran Kocbek.

(Konec.)

5. Književnost o Scopoliju.

Od kar je Scopoli ostavil Kranjsko, pozabilo se je tû skoraj njegovo imé. V novejšem času šele nam je osobito prof. V. Voss podal obširen životopis in oceno njegovih del, katero smo tudi porabili za naš spis. Da-si je mnogo pisateljev pisalo o Scopoliju, ipak je njegovo življenje le malo opisano. Redko zvemo, kedaj in kje je živel slavni prirodoslovec; včasih pa si celó nasprotujejo razni podatki. Nekateri pisatelji so tudi nekatere neresnice prevedene od Daponte-ja daleč razširili. Vse to je napotilo prof. V. Vossa, da je s posebno ljubeznijo studiral Scopolijevo življenje, primerjal razne podatke ter pozvedel mnogo novih iz pristnih virov. Na ta način sestavil je temeljite spise, za koje mu mora biti vsak hvaležen.

Nastopne vrstice sodržujó književnost o Scopoliju v redu, kakor je ista nastala.

1. Baldinger E., Biographien jetzt lebender Aerzte. Jena 1768, Bd. I., St. 4, p. 160.

Baldinger je Scopolijev vrstnik ter je opisal njegove doživljaje do bivanja v Idriji.

2. De Lucca, das gelehrte Oesterreich, Wien 1778, Bd. I., St. 2., p. 123.

Ta je ponovil po Baldingeru znana poročila in je je nadaljeval do časa, ko je Scopoli odišel v Ščavnico.

3. Scopoli J. A., „Vitae Meae Vices“ v tretjem delu njegovih „Deliciae Florae et Fannae Insubricae“, Ticini 1788, p. 79—87.

4. Maironi Daponte, Elogio storico d. Sig. Gio. Ant. Scopoli. Bergamo 1811.

M. Daponte je Scopolijev učenec in prijatelj ter je ta obširen životopis objavil 25 let po Scopolijevi smrti. V podlogu spisa rabili so mu dogodki, katere je Scopoli sam napisal („Vitae Meae Vices“). To delce je bilo tiskano za raznih političnih nemirov in je v Avstriji zeló redko. Bogata dunajska vseučiliščna knjižnica ga nima.

5. Hormayr, Archiv für Geographie, Historie etc. Wien 1816, p. 439.

Hormayr prinesel je kratek posnetek Dapontejeve knjižice.

6. Petruzzi, Laibacher Wochenblatt 1818, Nr. 32. Sonet.

7. Freyer H., Biographisches über Scopoli. „Flora“ XXIII. letnik, priloga, z 2, pg. 57. Regensburg 1840.

8. Graf R., Scopoli's Naturanschauung. Oesterr. bot. Wochenblatt 1853, p. 4—206, 210—211, 217—219, 325—327.

Sodržuje mnogo latinskih citatov iz „Flora Carniolica“.

9. Deschmann C., Einiges über die naturwissenschaftlichen Forschungen in Krain. Jahresheft (I) des Vereines d. krain. Landes-Museums. Laibach 1856, p. 1—11.

Ta sestavek poudarja Scopolijevo važnost za Kranjsko.

10. Egger, Verhandl. d. k. k. zoolog.-botan. Gesellschaft in Wien, 1851, 150.

Ima le kratek zapisek o Scopoliju.

11. Hagen H., Stettiner entomolog. Zeitschrift, 15. letnik 1854, p. 81. Govori o „Entomologia Carniolica“.

12. Dr. Schiner R., Verhandl. d. zoolog.-botan. Gesellsch., 1856, p. 4

Govori o dipterih „Entomologie“.

13. Zeller P. C., Stettiner entomol. Zeitschrift, 1856, XVI, p. 233.

Govori o lepidopterih „Entomologie“.

14. Wurzbach v. C., Biograph. Lexikon, 33. del (1877), p. 210.
 15. — Joannes Antonius Scopoli. Lebensbild eines österreichischen Naturforschers. Laibacher Schulzeitung, 1880, p. 353 — 360.
 16. Voss W., Joannes Antonius Scopoli. Lebensbild eines österreichischen Naturforschers und dessen Kenntnisse der Pilze Krains. — Verhandl. d. k. k. zoolog.-bot. Gesellschaft. 1881, p. 17—52 (z faksimilom).
 17. Delaiti Carlo, Della vita e degli scritti di Giovanni Antonio Scopoli, cenni di Guglielmo Voss; Pubblicazione fatta per cura del civico Museo Roveretano. Rovereto 1884.
To je po Delaiti-ju v laščino preveden Vossov spis.
 18. Voss W., Versuch einer Geschichte der Botanik in Krain. I. Hälfte. 1884. p. 7—17.
 19. Lenski Vlad., Pesem „Dr. Ivanu Antonu Scopoliju“ itd. „Slov. Narod“ 1888, št. 133.
 20. O Scopolijevi stoletnici. „Slov. Narod“ 1888, št. 142.
 21. Voss W., Die Scopoli-Feier zu Idria. Oesterreichische bot. Zeitschrift 1888, p. 279—281.
- Meseca septembra se je tudi v Cavalese na južnem Tirolskem, v rojstvenem kraju dra. I. A. Scopoli-ja, svečano razkrila marmorna doprsnica v večni spomin.

Poročilo o pošiljativah za „Prvo slovensko stalno učilsko razstavo“ „Pedagogiškega društva“ v Krškem.

(Dalje.)

- J. R. Miliceva tiskarna v Ljubljani je razstavila iz svoje zaloge:
1. **Slovenska slovnica** za prvence. Spisal Andrej Praprotnik. 6. popravljeni in pomnoženi natis. Ljubljana, 1887. Založil in prodaja J. R. Milic v Ljubljani. Cena 32 kr.
 2. **Geometrija ali merstvo**. Za slovenske ljudske šole spisal Iv. Lapajne. S 95 slikami. Ljubljana, 1872. Cena 24 kr.
 3. **Telovadba** v ljudskeji šoli. Spisal J. Zima. Ljubljana, 1872. Cena 15 kr.
 4. **Mali sadjerejec**, to je: Kratek nauk v sadjereji za učence na kmetih. 6. natis. V Ljubljani, 1876. Cena 5 kr.
 5. **Zemljepisna začetnica**, Ponatis iz „Učit. Tovariša“ l. 1866. Ljubljana, 1869. Cena broš. 12 kr., vez. 24 kr.
 6. „Wörterammlung und Regeln zur deutschen Rechtschreibung.“ Von Fr. Gerkmann. 2. Auflage. Laibach, 1870. Cena 4 kr.
 7. **Teoretično-praktična pevska šola**. (Theoretisch-praktische Gesangschule) Zložil Anton Foester. 3. pomnoženi natis. Ljubljana, 1888. Cena 75 kr.
 8. **Nauk o harmoniji in generalbasu**, o modulaciji, o kontrapunktu, o imitaciji, kánonu in fugi s predhajajočo občno teorijo glasbe z glavim ozirom na učence orgljarske šole. Spisal A. Foerster. Ljubljana, 1881. Cena 1 gl. 30 kr.
 9. **Marija naša pomočnica**. Povest za mlade in odraščene ljudi. 2. natis. Ljubljana, 1881. Cena 24 kr.

10. **Slovstvena zgodovina** v slovenski ljudski šoli. Spisal Janko Leban (Gradi-mir). Ponatis iz „Učit. Tovarisa“ 1884. in 1885. l. Ljubljana, 1885. Cena 30 kr.

11. **Oče naš.** Povest za krščansko mladost in krščansko ljudstvo. Poslovenil Fr. Malavašič. 2. pregledani natis. Ljubljana, 1885. Cena 60 kr.

12–14. **Darek** pridni mladosti I, II. in III. zvezek. Spisal Andrej Praprotnik. Z nekaterimi podobnicami. I. zvezek 2. natisa. Ljubljana 1861, 1863, 1864. Cena vsem trem zvezkom 1 gld., posamezno 36 kr.

15. **Svete pesmi** za šolsko mladost. Nabral A. Praprotnik. 5. natis. Ljubljana, 1880. Cena 15. kr.

16. **Pesmaričica** po številkah za nežno mladino. Sestavil Ant. Foerster. 3. natis. Ljubljana, 1887. Cena 15. kr.

17. **Cerkvene pesmi** za šolarje. Ljubljana, 1888. Cena 3 kr.

18. **23 Cerkvenih pesem** za šolsko mladino. 23 Kirchenlieder für die Schuljugend. Čveteroglasno postavil A. Foerster. Ljubljana, 1877. Cena 25 kr.

19. **Šopek** mičnih pesnij za šolo in dom. Nabral F. Stegnar. Ljubljana, 1878. Cena 6 kr.

20. **Šolske Drobtinice** v petindvajsetletni spomin smrti Ant. M. Slomška. Spisal Fr. S. Jamšek. Ljubljana, 1887. Cena 1 gld.

21. **Tiskovine** za gospode učitelje in za šolo (slovenske in nemške):

a) Šolski zapisnik (matrika) A. b) Zapisnik B. c) Razrednica C. č) Izpustnica E. d) Odhodnica F. e) Šolsko spričalo (obiskovalno spričalo) H. f) Šolsko naznanilo, četvorka I. g) Šolsko naznanilo, folio. h) Šolsko naznan., folio slovensko-nemško. i) A. Kazalo šolskih zamud. j) Tednik, slovenski-nemški. k) Ročni zapisnik. l) Inventar ljudske šole. m) Opominovanjski list: poklic, poziv, svarilo. n) Prejemnica spominov. o) Kataster šole A. p) Inventar o glavni imovini B. r) Inventar — razredne ljudske šole C. s) Proračun D. š) Račun E. t) Povabilo k seji krajnega šolskega sveta. u) Razrednica ponavljalne ljudske šole. v) Izkazek o obiskovanji vsakdanje in ponavljalne šole. z) Enkrat ena in ena v eni. ž) Zaznamek in cenik tiskovin, Ljubljana, 1888.

V. Blanke, knjigar in tiskar v Ptuj:

Pripovedke za mladino. I. in II. zvezek. Spisal Fr. Hubad. I. zvezek 2. natisa. 1887. II. zvezek 1888. Ptuj. Založil in natisnil V. Blanke.

Al. Hugon Lhota, tovarna harmonijev v Kraljevem Gradci na Češkem:

Harmonij, elegant, št. 6, 2 igri, 12 registrov, orehov, s perkušijo (lehak glasovirski udar). Izdelovatelj Al. Hugon Lhota, tovarna za harmonije v Kraljevem Gradci na Češkem. Cena v gotovini 213 gld., — na mesečne obroke po 10 gld. 238 gld.

Fr Hauptmann, profesor na c. kr. izobraževališči za učiteljice v Gradci:

1. **Fizika** v nižjih šolah. Metodična razprava, spisal Fr. Hauptmann. Ponatis iz „Popotnika“. Maribor, 1884. Založil M. Nerat. Tisek J. Leona. Cena 15 kr.

2. **Methodik** des Unterrichtes in der **Naturlehre**. Von Franz Hauptmann, Professor an der k. k. Lehrerinnen-Bildungsanstalt in Graz. Mit 10 Abbildungen. Izšlo kot 8. del v „Lehrbuch der speciellen Methodik für die österreichischen Lehrer- und Lehrerinnen-Bildungsanstalten. Redigiert von Dr. Wilhelm Zenz. Wien, 1888. Alfred Hölder, k. k. Hof- und Universitäts-Buchhandlung, Rothenthurmstrasse, 15. Cena 30 kr.

Ocena.

C. kr. največja avstro-ogrsko tovarna za harmonije (lastnik je Al. Hugon Lhota) v Kraljevem Gradcu (Königgrätz) na Českem je „stalni učilski izložbi Pedagoškiškega društva v Krškem“ poslala „franko“ krasen harmonij. Narejen je iz orehovega lesa in po vnanji in notranji obliki izdelan jako fino in elegantno. Ta harmonij kinča vso izložbo in dela čast imenovanemu izdelovatelju. Ker v sobi ne zavzema veliko prostora, priporoča se zlasti kot krasno pohištvo za orglavce. Cena harmoniju je 213 gld. (ako se plača precej — in 238 gld. na mesečne obroke po 10 gld.) Za posameznika je ta vsota res malo velika, toda kdor harmonij vidi ter sliši, kako milo in zvenčeče doní, bode pritrtil, da ni predrag — posebno, če pomislimo, da si ga lahko omislimo na mesečne obroke. Dobé se pa manjši in mnogo cenejši harmoniji — tudi na mesečne obroke. Kdor precej plača, dobí harmonij katerekoli vrste za 10% ceneje. Najcenejši in najmanjši harmonij stane 80 gld. (70 gld.) s 4 oktavami C—C (8'), in s tremi spremeni (registri): forte, expression in forte, ki gotovo zadostuje vsakemu učitelju-orglavcu. Če bi pa ta ali oni želel večjega, obrne se pa lahko na ravnost pismeno na lastnika tovarne. Al. Hugona Lhota harmonij se lahko vsakdo ogleda v „Krški učilski izložbi“, ki je iz trepežnega orehovega lesa in lepo loščen (politiran). Ima 5 oktav, tasturo od C—C dvoigravno, 6 oktav glasovni obseg (8', 16', 8') in 12 spremenov (registrov) s „percussionom“ (tihim in milim glasom, podobnim glasovirju). Spremeni so uvrščeni tako-le: v sredi (G) Grand-jeu in (E) Expression; na desni strani od tega so: (P) Percussion, (1) Flûte, (2) Clarinette, (V) Vox humena in (O) Forte; na levi strani od (G) so: (P) Percussion, (1) Cor anglais, (2) Bourdon, (P) Piano (pour 1) in (O) Forte.

Kako je treba s harmonijem ravnati, da se ne pokvari in da igralec dobí vsakovrstne spremene glasov, povedano je natančno v navodu, ki ga lastnik tovarne na zahtevanje pošlje vsakemu radovoljno in brezplačno.

V obče pa priznavamo javno in nikakor ne pretiravamo, ako rečemo: „Al. Hugona Lhota tovarna za harmonije v Kraljevem Gradcu je v tej stroki jedna najboljših v naši državi. Čim dalje se igra na Lhotinem harmoniji, tem bolje se človek čudi lehkemu in urnemu mehanizmu, glasnim spremembam, tikajočim se tihotne milobe in veličastno se glaseče glasovne moči, — sosebno se vse te dobre lastnosti nahajajo pri našem harmoniji. Izborni materijal, solidno delo, zunanja elegantnost in razmeroma ne previsoka cena užé dovolj kaže, da izdelovatelj harmonijev, Al. H. Lhota, zasluži v tem oziru mnogo naročil od častite duhovščine in vsega slovenskega učiteljstva! Tukaj pač veljajo besede: „Delo hvali mojstra.“ —

— r.

Književnost.

— „Prvo nemško slovnico in Prvo nemško berilo za slovenske ljudske šole.“ Sestavili A. Praprotnik, A. Razinger in A. Žumer. V Ljubljani. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1888. 142 strani male osmerke.

Mladina se po obstoječih zakonih mora veliko učiti. Kolikor veliko predmetov je v učnih načrtih, vender nijednega ne bi radi izpustili niti učitelji niti stariši, ako vse dobro premislijo. Še celó nemščine, zoper katero Slovenci večkrat, da skoraj vselej po pravici rogovilimo, ne bi domoljubni Slovenci radi opustili, samo da se nam v tej točki svoboda privoli, in da se nemščina učí le o pravem času in na pravem mestu. Učé naj se je oni otroci, katerih stariši to naravnost terjajo, a naj se ne učí na enorazrednicah, tudi ne v 1. in 2. šolskem letu. V 3. šolskem letu naj bode še le dovoljeno, da se učí ta obligatni predmet; na tej stopinji naj se izročí spretnemu učitelju, ki naj se posluži pri tem

težavnem nauku najboljše metode in najbobiljše učne knjige. — Pred nami leži nova šolska knjiga za nemški jezik na slovenskih ljudskih šolah, katero so spisali slovenski šolniki, ki so skozi in skozi na dobrem glasu. Poglejmo, kaj obsega? Ima tri dele. Prvi del kaže črke in zloge torej prvotne vaje v čitanji in prve poglavitve pojme o pravopisu in precej le slovniške tvarine na podlogi golega stavka. V drugem delu se zopet nadaljuje o pravopisu ter ima lep del slovniške tvarine na podlogi razširjenega stavka. Tretji del ima nemško berilo, v vsem 94 berilnih vaj, katerih je gotovo dovolj. Po tej osnovi takoj vidimo, da je knjiga določena za 2 šolski leti. Na šestrazrednicah bi jej jaz odmeril prostor v 3. in 4. razredu, morebiti tudi na petrazrednicah bi jej drugega prostora ne odmeril. Na čveterorazrednicah bi jo rabil v 2. polovici 2. razreda in završil s tretjim razredom. Na trirazrednicah bi jo imel morebiti užé v 1. polovici 2. razreda, ko so bili otroci te stopinje 2 leti v 1. razredu.

Razvrstimo nekoliko tvarine prvega dela po njenih oddelkih. I. oddelek ima črke in zloge, nemške pisane in tiskane črke. Ta oddelek je sestavljen čedno, po pravilni sintetični metodi; pri vsaki vaji so najprvo latinske črke, potlej še le nemške (kurentne in gotiške); vse so kaj čedne, dosta velike, tako da se otrok užé iz knjige same lahko uči ličnega nemškega lepopsija. O vajah: „samoglasniki in soglasniki“ ne dá se ničesar oporekati, vse z nalogami vred so pravilne. To veljá tudi v poglavji „razlagovanje“, kjer stoji edino to „nepotrebno“ pravilo, da se je oster „ß“ vpletel med neločljive soglasnike „st, sp, pf“. Pri oddelku „Pravopis“ se nam zdí, da je pri napisu nemško poimenovanje: „geschärfte Selbstlaute“, gedehnte itd. odveč, kakor je v obče po mojem mnenji odveč, pretežavno, da bi se otroci učili na tej stopinji slovniška termina tudi užé v nemškem jeziku. Skoro boljše bi bilo, da bi pri vseh vajah (pri nalogah ne) poleg nemške besede stala slovenska prestava. —

Slovnica (III. oddelek) se lepo opíra na tvarino, ki se je v slovenskem jeziku užé obravnavala. Naloga v tem oddelku so pri samostavniku večinoma zeló primerne, vendar nekatere precej težke, zlasti če mora učenec v nemškem jeziku napisati krstna imena, imena gorá, vodá, dežel, mest. V poglavji stavek na strani 28. nam je zeló ustreženo z olajšavo, po kateri lahko določi učenec množino nemških samostalnikov. To potrebno olajšavo najdemo na več mestih te knjige. V obče ima knjiga veliko prednosti pred sedanjimi šolskimi knjigami te vrste. Te prednosti so: Pred vajami in nalogami ima male besednjake (vokabule), ki stopajo prav razločno učencu pred oči. Slovniška tvarina se podaje v malih poglavjih, tako da se polagoma napreduje od stopinje do stopinje. Pravil res dá ni premalo, ali vsa so povedana na kratko in jasno. Nalog in vaj je silno veliko, a so kratke in menda ne preveč težke, kar se nikakor ne more reči o nalogah dosedanje druge nemške slovnice. Deklinacija in konjugacija ste pregledno tiskani pri vseh besedah, ki se v knjigi sklanjajo ali spregajo. Berilne vaje so skozi in skozi lepe, a so namenjene bolj mehaničnemu izurjenju v branji. Nekaj se oživé le tedaj, ako bi jih učitelj poslovenjeval. Za to se užé še dobí časa; da bi jih slovniško porabil, v to pa ni dovolj razuma pri učencih na teh stopinjah; zmanjkuje pa tudi časa. Da bi te berilne vaje še več koristile, naj bi bile tako osnovane, kakor so bila Slomšekova stare berila ali kakor so laške slovnice za slovenske šole (dobé se v c. kr. zalogi), ki imajo na drugi strani isto v materinščini, kar je na prvi v tujščini. — V obče je ta nemška slovnica velik napredek na polji našega šolskega slovstva. Mi le želimo, da bi jo slavno ministerstvo kmalu odobrilo. Založnikoma smo tudi hvaležni, kajti knjiga ima lepo vnanjo obliko, bel papir in čeden tisk; le premajhne črke so po nekaterih mestih, posebno pri slovenskih pravilih in nalogah. —

Tiskovnih pomot tudi nismo opazili, razen nekaterih malih, n. pr. beseda „peit-schen“ str. 8 je slabo razložena, „Xeres“ mesto „Xerxes“ str. 15, „lob“ mesto „lobe“ str. 41. *J. Lapajne.*

D o p i s i.

Iz Krškega. Pedagogiško društvo. Za tekoče društveno leto so nadalje plačali g. g.: Jezernik Anton, učitelj na Branskem; Rozman Florijan, učitelj v Dolini; Kaligar Karol, učitelj pri Sv. Križi; Donati Amalija, učiteljica v Čateži; Lomšek Šimen, učitelj v Cerkljah; Lavrič Josip, učitelj v Gradci; Strlè Terezija, učiteljica v Gôrjah; Levec Ivan, učitelj v Mokronogu; Knaflíč Radoslav, učitelj v Šmarji; Leban Anton, nadučitelj v Komnu; Šest Andrej, učitelj v Metliki; Mešiček Josip, nadučitelj v Globokem; Jamšek Fran, ravnatelj v Rajhenburgu; dr. Marinko Josip,

c. kr. profesor v Novem Mestu; Serajnik Lovro, nadučitelj v Prihovi; Travnar Josip, učitelj v Ljubljani; Levstik Vinko, c. kr. okr. šolski nadzornik na Vrhniki; Mestna dekliška sola pri sv. Jakobu v Ljubljani; Klein Anton, c. kr. vladni koncipist v Krškem; slovenska knjižnica Ljubljanskih bogoslovcev; Šmorancer Josip, učitelj v Žužemberku; dr. Volčič Ed., c. kr. sod. pristav v Žužemberku; Dimnik Jakob, učitelj v Postojini; okrajna učiteljska knjižnica v Postojini; Krulec Ivan, učitelj v Ljubljani; Lunaček Aleksander, učitelj v Trebelnem; Anžiček Ferdo, uradnik v Krškem; Kožuh Josip, profesor na c. kr. učiteljski v Kopru; Alijančič Valentin, kaplan v Ljubljani; Korošec Josip, učitelj v Škocijanu; Podkrajšek Hinko, učitelj v Radovljici; Kern Ivan, nadučitelj v Trbovljah; Gašperci Maksij, kaplan v Bojanu; Hiti Matija, nadučitelj v Slavini; Kos Miha, učitelj v Velesalu; Endlicher Julij, c. kr. beležni uradnik na Dunaji.

Preslavni deželni zbor kranjski je dovolil «Pedagogičskemu društvu» za prihodnje leto podpore v znesku 150 gld. Slava in hvala!

P. n. ude «Pedagogičskega društva», kateri še niso plačali letnine, prosimo uljudno, da isto v kratkem storé, da se jim pošljejo društvene knjige. — Ob enem se obračamo z nova do čestitega učiteljstva slovenskega in do šolskih prijateljev, da pristopijo k društvu in tako omogočijo uspešno literarno delovanje društveno na šolskem polju. Žal, da je še ogromno število učiteljev in učiteljic, ki še niso udje jedinega slovenskega literarnega društva šolskega. Nehoté se nam sili vprašanje, ali je res slovensko učiteljstvo še tako malomarno in tako malo vneto za svoj stan, da ne bi z navdušenostjo podpiralo tako lepega in koristnega podjetja, kot je «Pedagogičsko društvo». Le pogledimo jednaka društva v Hrvahtih, Čehih, Nemcih i. t. d.! Kako se učitelji v polnem številu zbirajo okrog njih in kako jih podpirajo vsestranski! Nadejamo se torej, da ga v prihodnje ne bode učitelja (učiteljice) slovenskega, ki ne bi bil ud «Pedagogičskega društva». Isto tako se nadejamo, da nas bode tudi ostalo razumništvo podpiralo izdatneje. Letnina iznaša samo jeden goldinar! Za ta mali letni donesek podalo je društvo do zdaj užé po dva «Pedagogičska letnika» z razno in zanimivo vsebino. Zlasti pa je preskrbelo slovenskemu učiteljstvu najpotrebnejši učni knjigi: «Vzgojeslovje» in «Ukoslovje», ki ste podloga vsej pedagogičski obrazovanosti in brez katerih si nikakor ne moremo misliti nijednega učitelja. Žalostno je bilo do zdaj, da so si morali slovenski učitelji pridobivati svojo vzgojno in poučno znanje iz nemških knjig, toda še žalostneje bode zanaprej, ako bodo vkljub temu, da imajo istovedne knjige v materinščini, sogali še vedno po tujih knjigah. Da se temu opomore, izdalo je društvo gornji knjigi tudi v posebnih odtisih po 80 kr. Naj si jih torej omisli vsak učitelj (učiteljica)!

Kot dodatek k prošnji za izboljšanje dosedanjih učiteljskih plač na Kranjskem, katero je poslalo «Pedagogičsko društvo» preslavnemu deželnemu zboru, navedemo, da so se tej prošnji pridružili tudi učitelji iz okrajev: Krškega, Črnomaljskega in Kočevskega, in da so se njih pridružilne pole s podpisi predložile s prošnjo «Pedagogičskega društva» na dotično mesto.

Odbor.

Z Dobrove v 26. dan novembra. (Cesarska slavnost; javna zahvala). V nedeljo v 18. dan preteč. m. bil je za tukajšnje farno, osobito šolsko občino, zares dan, kakršnega je Gospod sam naredil. Obhajali smo prav lepo in na dostojni način zgodovinski praznik štiridesetletnice cesarjeve. Zbralo se je 250 šolskih otrok ob 1/2 9. uri zjutraj v lepo okinčani sobi II. razreda; točno ob 9. uri pride naš p. n. gospod okrajni glavar Ivan Mahkot, katerega so ob prihodu njegovem pozdravili zastopniki župnije, šole in županstva. Dnevni vzpored vršil se je pa tako-le:

1. V šoli pozdravi v imenu mladine gospoda okrajnega glavarja voditelj šole. 2. Otroci zapeli so pesem: «Veselje čuje se povsod.» (Besede Praprotnikove, napev Belarjev). 3. Dve učenki II. razreda popisali ste na kratko a kaj ganljivo zgodovino 40letnega očetovskega vladanja cesarjevega. 4. Potem je govoril g. okrajni glavar. V kratkih pa jedrnatih potezah varisal je blagi gospod pomen tega dnéva, navduševal mladino, da naj bode Bogu in cesarju zvesta do konca življenja svojega ter da naj vzraste v ponos svoje domače občini in domovini. 5. Po tem slavnostnem govoru zapeli so šolski otroci še čvetero primernih pesmic; potem smo šli k slovesni službi božji v domačo farno cerkev. Cerkevni govor častit. g. Iv. Bizjana, kurata v c. kr. kaznilnici Begunjski, je bil izboren. 6. Po sv. maši zapela se je cesarska in potem zahvaljena pesem. 7. Prec po dopoludanski službi božji zbere se zopet šolska mladina, krajni šolski svèt z občinskim odborom in z dostojanstvenski vred v šolskej sobi. 8. P. n. g. deželni glavar dr. Josip Poklukar ogovori šolsko mladino, katera mu slovesno obljubi, da bode Bogu, cesarju in domovini zvesta do konca svojega življenja. 9. Obdarovana je bila šolska mladina; najpreje dobili so lično vezane knjige in molitvenike učenci in učenke, kateri so se v pretečenem šolskem letu odlično učili — 50

otrok. Potem so pridni dečki sadjarčki dobili Pirčevo knjigo «Vrtnarstvo», — vkup 9 dečkov. Vsi drugi šolski otroci dobili so pa v spomin na slavni zgodovinski praznik sledeče knjižice: «Naš cesar» (Belè), «Cesar Franc Jožef I.» (Tomšič) in «Spomenico». Med ubožnejše učence razdelilo se je po vrhu tega še 40 četrtozlatičnikov, a 5 najboljših sadjerejkov dobilo je še vsak po 1 srebrni goldinar. 10. Potem je mladina zapela prvi in zadnji odstavek cesarske pesmi ter trikrat navdušeno zaklicala «slava» presvetlemu cesarju in hiši Habsburški. 11. Učenka Albina Belè zahvali se g. okrajnemu glavarju tako-le:

«Preblagorodni gospod okrajni glavar!

V imenu vseh učencev in učenk naše šole izrekam Vam preiskreno in prisrčno zahvalo za visoko čast, katero nam ste skazali in pa za očetovsko ljubezen, koje ste nam v toliki meri danes dejansko javili.

V znak té istinite hvaležnosti naše do Vas, preblagorodni gospod, in pa neomahljive udanosti in zvestobe prevzvišenej hiši Habsburški, katero naj nam mili Bog vedno ohrani in kojey bodemo vedno prepokorni in najzvestejši podaniki ostali, izvolite premilostno vzprejeti ta-le mali spominek naš! (Podá mu lep šopek umetnih cvetic).

Bog Vas živi, blagoslovi in ohrani!»

S tem bila je šolska slavnost okolu pol ene ure popoludné dokončana. Obdarovana šolska mladina razšlá se je vsa radostna na svoj dom.

Za daljni dnevni vzpored skrbela je obče znana ljubeznjivost in gostoljubnost našega prečastitega g. župnika Jarneja Babnika. Vršila se je kaj odlična napitnica g. župnika na presvetlega cesarja; ravno tako izborno odgovoril jej je g. okrajni glavar Ivan Mahkot. Za tem se je zapela cesarska pesem in zaklicala trikrat «slava» presvetlemu cesarju.

Da so bili šolski otroci obdarovani, pripomogli so blagomili dobrotniki. Tudi občinski odbor je v ta namen nakazal iz občinske blagajnice 20 gld. Darovalo se je vkup 54 gld. 50 kr. Vsa darila stala so 39 gld. 50 kr.; ostalih 15 gld. se je pa razdelilo med ubožnejše otroke in pridnejše sadjerejčke v gotovini.

Vsem p. n. milim dobrotnikom in prijateljem tukajšnje šolske mladine izrekam na tem mestu javno preiskreno — srčno zahvalo.

Omeniti mi je še, da so bila na slavnostni predvečer farovž, šola in pa mežnarjeva hiša sè zastavami krasno okinčana in ob mraku celo uro razsvetljena. Ob slavnostnem dnevu se tudi sè smodnikom ni štedilo. Bog živi, Bog ohrani nam cesarja, Avstrijo!

Še posebno se tù tudi zahvaljujem vrlemu g. Iv. Bonaču, knjigovezu na Poljanski cesti h. št. 10 v Ljubljani, kateri nam je na mah krasno povezal 60 raznih knjig in knjižic za darila ter nam v ta namen tudi molitvenike po znižanej ceni prepustil. Krasno vezarsko delo nam je izvršil prav po nizki ceni. Osebito tukaj priporočamo g. knjigoveza Bonača za knjigovezna dela vsem c. kr. okrajnim in krajnim šolskim svétom, vsem okrajnim učiteljskim, krajnim šolskim in farnim knjižnicam ter vsem onim zavodom, kateri želé v tem obziru točne, izvrstne, lične in céne postrežbe.

M. Rant.

Od Št. Jakoba ob Savi. Odbor «Národne Šole» je za majhen donesek naši šoli za uboge učence poslal mnogo različnega šolskega blagá, za kar se nižeje podpisana prisrčno zahvaljujeta.

Jednorazredna ljudska šola v Št. Jakobu ob Savi, v 23. dan novembra 1888. 1.

Valentin Skul,

predsednik krajnega šolskega svéta.

Robert Ziegler,

učitelj.

Iz Hrušice pod Ljubljano. Slavni odbor «Národne Šole» je tukajšnji šoli za neznamen znesek podaril mnogo različnega šolskega blaga, raznih knjig in napevov. Podpisani se tedaj za to v imenu šolske mladine prisrčno zahvaljuje.

Fr. Klinar,

učitelj.

Iz Ljubljane. Praznovanje cesarjeve štiridesetletnice bilo je bolj na tihem, a prav ganljivo in srčno. Mestne ljudske šole so imele v soboto 1. t. m. sv. mašo, po maši pa so šli učenci zopet v šolo, kjer so se jim razdelile lepe cesarjeve podobe in knjižice. Zapela se je cesarska pesem in tudi še druge patrijotične pesmi. — C. kr. vadnica je ta dan dobila novo šolsko zastavo, ki je bila v cerkvi «Jezusovega srca» po šolski sv. maši blagoslovljena. —

Srednje šole so imele v ponedeljek t. j. v 3. dan t. m. sv. mašo in potem prost dan. — Ta dan se je cesarjeva štiridesetletnica tudi prav pristrčno praznovala v tukajšnji nunski šoli. Ob 8. uri je bila sv. maša z zahvalno pesmijo in potlej še primerna slovesnost v šolskih in samostanskih prostorih, kjer se je vršilo krasno petje z deklamovanjem i. t. d. Delile so se (kakor v deskih mestnih šolah) tudi tù lepe cesarjeve podobe in knjižice, ki jo je izdalo društvo sv. Cirila in Metoda kot darovi sl. mestnega magistrata. Samostansko predstojništvo pa je še 40 ubožnejšim deklicam pripravilo še posebno veselje: bile so pogostovane s kavo in kruhom, obdarovane s podobami, nogovicami, čevljički, rutcami in z miklavževno.

V nedeljo, v 2. dan t. m. se je slovesno otvoril novi deželni muzej Rudolfinum. K svečanosti došli so vabljeni gostje dostojanstveniki in zastopniki vseh stanov. Pri tej lepi svečanosti govorili so: kustos g. Dežman in za njim deželni glavar g. dr. Poklukar, kateri je svoj govor končal s pristrčnim voščilom: «Našega ljubljenega, velikega cesarja Franca Jožefa, njegovega nadepolnega prestolo-naslednika cesarjeviča Rudolfa in vso cesarsko rodbino naj Bog ohrani! živijo! slava! slava! slava!»

Opoludne ta dan so bili v ljudsko kuhinjo h kosilu povabljeni vsakdanji tamošnji gostje, največ ubožni dijaki, kateri so v spomin slavnemu dnevu tudi zapeli cesarsko pesem ter sklenili s trikratnimi živjoklici.

V ponedeljek v 3. dan t. m. se je ob 11. uri v šolskih prostorih v Virantovi hiši otvorila strokovna obrtna šola. Tudi tukaj so bili navzoči največ vsi dostojanstveniki. Vodja novih šol g. Šubic pričel je slavnost s primernim govorom, v katerem je razlagal zgodovino obrtnega pouka ter se je hvaležno spominjal vseh, ki so so prizadevali, da se je ustanovila ta koristna nova šola.

Da je ta šola potrebna, kaže to, da se je za dečke oddalo vseh 24 prostorov in da se jih je oglasilo še mnogo; deklet se je vzprejelo tudi 40, in bi se jih gotovo še več oglasilo, ako bi bilo prostora.

«Matica Slovenska» podarila je povodom cesarjeve štiridesetletnice 1250 patrijotičnih knjig iz društvene zaloge učiteljskim in šolarskim knjižnicam.

Gospá J. Hočevár-jeva na Krškem napravila je v spomin cesarjeve štiridesetletnice lepo ustanovo v znesku 28.000 gld. Obresti te vsote delile se bodo ubogim vdovam in sirotam mesta Radovljiškega za zimsko obleko in učila 10—12 pridnim otrokom, ki hodijo v tamošnjo šolo; kar bo pa preostajalo, naj se porabi za občinske namene.

— Velik dobrotnik in mecén slovenskemu národu postal je pa ta čas veletržec gospod **Josip Gorup** na Reki. V spomin štiridesetletnice cesarjeve odločil je 50.000 gld. za 10 ustanov po 200 gld. učenkam višje dekliske šole v Ljubljani, 60.000 gld. za 10 štipendijev po 300 gld. za slovenske visokošolce, oziroma 12 štipendijev po 250 gld. za slovenske gimnazijalce. Dalje je obljubil za poslopje in vrt Ljubljanske bolnišnice 120.000 gld., katero prepustí Ljubljanskemu mestu, ako se zaveže, da ustanovi višjo deklisko šolo. Slava vrlemu rodoljubu!

— Imenovanje. Nj. c. kr. apostolsko Veličastvo je z najvišjim sklepom z dné 4. decemb. t. l. udom kranjskega deželnega šolskega sveta za prihodnjo šestletno dobo izvolilo imenovati stolnega prošta dr. Leonarta Klofutarja, gimnazijskega profesorja Tomo Zupana, ravnatelja državne višje realke v Ljubljani, šolskega svétnika dr. Ivana Mrhala, in nadučitelja prve mestne deške ljudske šole tù Andreja Praprotnika.

— Na novi strokovni obrtni šoli, ki se je v 3. dan t. m. v Ljubljani odprla, imenovani so: pomožnim učiteljem za verouk g. spiritual Jan. Flis; učiteljem risanja g. Jos. Vesel, doslej na tukajšnji realki; mojstrom za mizarstvo g. Ernest Cigoj; mojstrom za rezbarstvo in strugarstvo g. Fr. Bučar; pomožnim učiteljem za jezike g. Anfon Funtek, učitelj in voditelj na Mahu (v Ljubljani).

— Prva šolska delarna na Kranjskem se je v 3. dan t. m. otvorila na II. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani. Gospod učitelj A. Žumer dobil je od deželnega šolskega sveta dovoljenje, da začne tù delarno in mestni odbor je dovolil za to potrebnih 160 gld. Iz te vsote se je napravila vsa oprava, orodje in tvarina. Poučuje pa brezplačno g. Žumer s pomočjo namestnega učitelja g. Hribarja dvakrat na teden vselej po 1½ ure 24 učencev iz 5. in 4. razreda. Poučuje se pa letos po vzgledu tako zvane Dunajske šole samo v kartonaži, ker se ta stroka najbolj naslanja na geometrični pouk v ljudski šoli, ker je to delo najlaže in se potrebuje malo

orodja. Predmeti, ki se izdeljujejo, pa so tako izbrani, da se s tem delom ne sega v nobeno rokodelstvo, marveč, da si učenci pridobé nekoliko ročnosti in veselja do dela. Izdelujejo se nekaj reči, ki na ta način podpirajo geometrični pouk, da se podobe, ki se rišejo, tudi iz lepenke (debelega papirja) izrezujejo in različno okrašajo, nekaj pa reči, ki služijo kot učilo tudi pri drugih šolskih predmetih. Prihodnje leto namerava se ta delarna razširiti še z lesnim delom. Učitelji, ki se bavijo z ročnim delom v ljudski šoli, n. pr. na Dunaji, v Pragi posebno pa v Galiciji, kjer je užé več nego 40 šol, ki imajo ročno delo, trdijo, da je tako delo jako važno in uspešno vzgojno sredstvo, ki se priporoča posebno šolam v mestih in v tovarniških krajih. Znano je, da je uboštvo v mestih bolj občutljivo, kakor na deželi in da se ubogi otroci, ki so čez dan brez domačega nadzorstva, na pohajkovanji po mestnih ulicah pravno zeló spridijo. Za take otroke gledé vzgoje ni boljšega sredstva, nego šolska delarna. Tam delajo po končanem dnevnem pouku, torej po duševnem delu, kar je zdravju kaj koristno; tam se bavijo s koristnim delom, mesto, da bi se po ulicah klatili; tam dobé veselja do dela tako, da po končanem delu le na delo mislijo in se tako odvrtaajo od krivih potov in od npravnega pohujšanja. Posredno jih ročno delo vodi tudi k večji marljivosti in ubogljivosti v dnevni šoli, ker se pridobivši veselje do dela bojé, da bi se iz delarne šole ne izključili, če tudi v šoli ne napredujejo. Kdor pozná izpridenost ubožne mestne mladine, bo gotovo spoznal, kako zeló važno so deška ročna dela za mladino, bodisi gledé duševne in telesne izomike, bodisi gledé vzgoje. S tega stališča si smatramo za svojo dolžnost, da naše učiteljstvo opozorimo na to stroko deške vzgoje, ki se do sedaj v naši deželi še ni gojila. Imenovani delarni pa želimo dobre uspehe in potrebne duševne in gmotne podpore od merodajnih zastopov in oblastij.

Premene pri učiteljstvu.

Na c. kr. rudarski ljudski šoli v Idriji so službe dobile gospodičine: Roza Galé drugo, Marija Kavčič tretjo, četrto službo pa Antonija Janočna, učiteljica v Šmartinem pri Litiji. — G. Josip Göderer, II. učitelj v Kočevji, je dobil nadučiteljevo službo v Starem Logu v Kočevskem okraji. — Gspđ. Marija Clarici, zač. učiteljica v Moravčah, je stalno umeščena na II. učiteljsko službo v Šmarjeti v Krškem okraji. — Gospá Jospina Kalin, roj. Malec, v Kostanjevici, je dobila III. učiteljsko službo v Šent-Jarnej. —

Razpis učiteljskih služeb.

Št. 806

okr. š. sv. V šolskem okraji Črnomaljskem razpisujejo se v stalno nameščenje naslednje učiteljske službe:

1. drugo učiteljsko mesto na čveterorazrednici v Metliki z letno plačo 500 gld.
2. Tretje učiteljsko mesto na čveterorazrednici v Metliki z letno plačo 450 gld. To mesto oddalo se bode učiteljci.
3. Služba učitelja in voditelja na enorazrednici v Preloki z letno plačo 450 gld., s 30 gld. doklade in s prostim stanovanjem. Prošnje naj se vlagajo do 25. dné decembra t. l. pri podpisanem okrajnem šolskem svétu.

C. kr. okrajni šolski svét v Črnomlji v 1. dan decembra 1888. l.

Št. 852

okr. š. sv. Na dvorazrednici v Vinici razpisuje se služba nadučitelja in voditelja v stalno nameščenje. Letna plača 500 gld., priklada za voditeljstvo 50 gld. in prosto stanovanje. Prosilci, kateri se tudi skážejo, da so zmožni v petji poučevati, naj vlagajo svoje prošnje do 10. dné januarija 1889. pri podpisanem uradu.

C. kr. okrajni šolski svét v Črnomlji v 6. dan decembra 1888. l.

Najlepše darilce za Božič!

„Zlati Oreh“

dobivajo se v J. R. Milic-evi tiskarni.

Cena broš. izvodu 35. kr., lepo vezano 50 kr., po pošti 5 kr. več.